

ցւոյս ամենէն յիշատակաց արժանին ամպիռն է՝ որ քանդակագործութեան արուեստին մէջ արտաբայ կարգի դասնելիք մըն է՝ իւր նարք աւելի փորագրութիւններովն: Կարելի չէ որ մարդ սեռն էն չըստնանայ: Սառգիւս ապաւն դաւար ճարտարպետի մասց հիմանքն ծնունդ, քաջ աւ ճարպիկ քանդակագործի ձեռաց զարմանալի արտախիշ եւ տեսնողներու ազնւցացիչ առարկայ մ'է ամպիռն (ա. էջ 320):

Ընդհանրապէս երկու կերպ ճարտարպետական անով շնորհաւ է եկեղեցիս՝ հռոմէական եւ միծաւ մասամբ գոթական: Հռոմէական ոճը կը տեսնուի արեւմտեան կողմ աւագ դրան աւ երկու փոքր շաշտարաններուն վրայ, միւս ճաղան մարդիկ գոթական արուեստ է:

Չմոռնանք յիշատակելու Հայոցս համար ոյն անգին գանձը՝ որ Ս. Ստեփանոսի եկեղեցին կը պահուի, եւ որ աղգայնաց աւելի հետաքրքրական է քան ամբողջ Ս. Ստեփանոս եկեղեցին իւր ճշմարտութեան աւ ճարտարպետական զարմանալիքներովն: Այս անգին գանձն է հայապգի Ս. Ստեփանոսի նշխարքն որ առաջին անգամ մեղէ ծանօթացաւ 1849 փետրուար 16ին. եւ նոյն ասրուան մեր "Եւրոպա, շարաքութերթովը ծանուցուեցաւ հայաթեան: Հա մի առ մի յառաջ կը բերինք՝ ինչ որ 1849ին հրապարակեց "Եւրոպա", մասնելով որ շատերուն անծանօթ է:

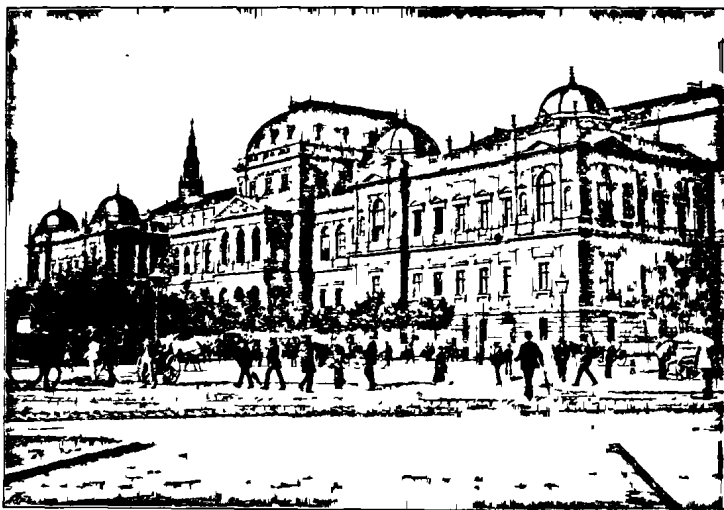
"Վիեննայի Ս. Ստեփանոս մայր եկեղեցւոյն մէջ փետրուարի 16ին սրբոց նշխարներուն կամ մասունքներուն հանդէսը կատարուեցաւ: Այս հանդէսը 1363ին Ռուբրիկոս դքսին ձեռքովը հաստատուած էր, եւ ան ժամանակէն ի վեր ամէն ասրի Սրբոց նշխարքը հրապարակաւ կը դրուէր որ ժողովուրդը յարգէ: Բայց Յովսէփ Բ. կայսեր տակն ինչպէս որ եկեղեցական շատ բաներու մէջ բուռնական շափաւութիւններ դրուեցաւ, նոյնպէս Սրբոց պատիւ բերող առ հանդէս ալ արգիլուեցաւ եւ մինչեւ հիմայ անանկ ճանցան էր. սակայն առ ապաւնութեան ասուրոյն մէջ եկեղեցականք ան արգելիչ պարտաւորութիւնն ապաւն սեպելով՝ ծոյն հին հանդէսը դարձեալ կատարեցին: Աւագ խորանին աւ կողմնական խորաններուն վրայ գրուած Սրբոց նշխարներուն թիւը 220ը կ'անցնէր, որոնցմէ անոնց ամբողջ մարմինը, ոմանց ալ միւնակ մէկ մասը կար: Ըստ երեւելի Սուրբերուն եւ բոլոր Աւագեցող զանազան մանր նշարներէն զատ՝ Ս. Ստեփանոս Նախավկային գանկն աւ Ս. Գրիգոր Նազնուկացւոյն գլուխը կար: Բայց

մեղէ ամենն աւելի զարմանք պատճառց անծանօթ Հայապգի Սրբոց մը մարմինը՝ որուն առանձն էր Սուրբ Ստեփանոս ի Հայաստան, որուն բուն մարմինը գրեթէ մտնող էր, աւ փայն գլուխը չկար: Եւ թեպէտ ասոր վրայ կարելի եղան շափ ընդարձակ աւ փաւեր Եանգիւթիւն փառեցիք, բայց փայն 1543ին ծոյն առանձնան գերմաներէն ընդաւր գրաւած առ յիշատակութեան սեռանք, որ առ Սուրբ Ստեփանոս եկեղեցւոյն 1543ին տանները Ս. Ստեփանոս եկեղեցւոյն Սրբոց նշխարներուն պահպանման ձեռքովը փառաւոր անտաքի մը մէջ դրուէր է, եւ ասոր գլուխու մըն է, աւ իր որբութեանը համաձայն յարգութիւն ընդունելու համար ամէն ասրի ժողովրդեան առջեւ կը դրուէ: Բազմաթիւ բան էր մեր աղգայնի պատմութեան մէջ ասոր վրայ գանկ փոքր յիշատակ մը գանկ: Գագե 1471ին Հայաստանէն Կասանդուպիս գլուխու Կասանդուպիս կ'սկսէ աւ հուսարքի համար իշխողութեան Ստեփանոս պատման ընդայ, որուն վրայ եղան գրաւոր յիշատակութիւնը կորուսած ըլլայ:

Բազմաթիւ Ս. Ստեփանոս եւ միւրեր ,Graben" (ա. էջ 313) լայն աւ շէքի փողոցն գեղ ի կայսերական պալատն, ,Graben" Վիեննայի գեղեցիկ աւ լայն փողոցներէն մին է, որ կը տեսնուի խառնութեան մէջ ի տես գրաւած ամենապգի առարկաներ: Այս փողոցին համար իրիկուն չէայ, ,Graben" մէջնը կը բարձրանայ Ս. Երրորդութեան դռանէն կոթողը՝ որուն ծրագիրը յղացած է J. E. Fischer von Erlach, արեւմտեան քանդակաւ եւ Strudel, Frumüller աւ Rauchwirth. Իսկ կոթողն աւ ,Burnaccin" ձեռագործն է: Լեպպոգաւ Ս. կայսրը 1682ին կանգնել տուած է կոթող ի յիշատակ ժամանակին անհետանալուն: Ս. Երրորդութեան կոթողին երկու կողմը քանի մը քաղ հեռուն մէջ մէկ աղբեր կայ. երկուքն ալ արեւմտով մը զարդարուած (Ս. Յովսէփ եւ Լեպպոգաւ). երկուքն ալ ԺԻ. գարու գործ, ,Fischer" է: Մեկը կայսերական պալատն նոր, գեղեցիկ գոնէն (ա. էջ 320) որ նորագոյն շէքերէն մին է, եւ այլեւալլ գաւթեմբէր աւ հրապարակէ անցնելէն ետքը՝ կու գանք կանդ կ'առնունք կայսերական նորակաւոյն պալատն առնին (ա. էջ 331)՝ որ Վիեննայի փառաւոր շէքերուն մէջ առաջին տեսնին կրնայ բանել: Պալատս հանգաւորաւ Hasenauer առաջնագաւոր ճարտարապետին մասց ծնունդն է: Բայց գեւ շէքը բոլորովին աւարտած չըլլալով՝ ինչպէս պատկերին վրայէն ալ կը տեսնուի,

վրան խօսիլն առ այժմ զանց կ'առնուիք: Միայն թէ չենք ուզեր առանց յիշատակութեան թողուլ այն երկու չքնաղ ձիաւոր արձաններն՝ որոնք պալատան առջեւ գտնուող պարտէզը կը զարդարեն: Այս երկու արձաններուն շինիչն է Anton Dominik Fernkorn (1813—1878), իսկ ձիաւոր անձնաւորութիւններէն մին է այն զիւցազնը՝ որ իւր ժամանակին ազգաց մարէն՝ այն նախապաշարումը՝ թէ «Նապոլէոն անյաղթ է», փարատեց իւր երկու յաղթական ճակատներովը՝ որ 1809ին Մայիսի 21 ու 22ին Վիեննայի առջեւ առաւ Մենն Նապոլէոնի, որով

կան ընդհանուր սպարապետ կ'ըլլայ եւ զինք կրօնաւորական կապալ հագնելու խաւրողին՝ նախատանց պարեգօտ կը հագցընէ 1702ի ու 3ի ընդդէմ Գաղղիացւոց փառաւոր յաղթուածութիւններ ընելով՝ որով կ'արժանայ Վիեննայի պատմական զարդերէն մին ըլլալու: Միայն թէ եւգլինիոսի արձանն այնչափ յարգի չէ որչափ կարողութիւնը, վասն զի ասոր ձին միայն ետեւի երկու ոտքերու վրայ արձանացած է, մինչդեռ անորը ետեւի երկու ոտքերը բաւական չըլլալով արձանացած ձիոյն ու հենեալին ծանրութեանը, թաւ պոչն ալ իբր երրորդ ոտք օգնութեան

Համալսարան:

Նապոլէոնէ նուաճեալ ազգերն ազատութեան շունչ մ'առին: Այս զիւցազին յորջորջանքն է կարողու արքիպուքս: Իսկ երկրորդին հենեալը կը ներկայացընէ եւգլինիոս Սաւոյիայի իշխանը՝ որ պզտկութիւնը Գաղղիայի արքունիքն անցնելէն ետքը՝ Լուդովիկոսէն զինքն իւր զինուորական ծառայութեանց մէջ առնուլ կը խնդրէ: Եւգլինիոս ակար մարմնով ողորմելի տեսք մ'ունենալուն համար Լուդովիկոսէն կը մերժուի եւ հետեւեալ անարգական պատասխանը կ'առնու. Գնա կրօնաւորի սքեմ հագիր: Այն ատեն եւգլինիոս Լէոպոլդ Ա. կայսեր կը դիմէ: Կայսրը չի մերժեր, զինուորական ծայոյցութեան մէջ կ'առնու: Կամաց կամաց կը բարձրանայ Եւգլինիոս իւր քաջութիւններովն երեսուն տարե-

աւեր է: Երկուքն ալ գրեթէ իրարարու հաւասար են եւ բնականէն շատ աւելի մեծ:

Գեռ ներքին քաղքէն դուրս շեյած յիշատակներ փրանկիպոս Ա. կայսեր այն նշակալից խօսքն՝ որոնք խոշոր ստանբով գրողմուած են քաղքիս դրան վրայ «Justitia regnorum fundamentum» — «Երգարութիւնն է տէրութեանց հիմուն»

(Ընդունալիքի)

Հ. Գ. Յ.

